

- України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.09 / Тихонова Олена Вікторівна. — К., 2009. — 220 с.
9. Варанкіна Ю. С. Уголовно-правовая характеристика нецелевого расходования бюджетных средств и средств государственных внебюджетных фондов в условиях проведения бюджетной реформы / Ю. С. Варанкіна, А. Я. Казаков, В. Д. Ларичев. — М. : Дело и Сервис, 2011. — 208 с.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 № 2341-III : за станом на 25 трав. 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page6>
11. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 № 2456-VI : за станом на 25 травн. 2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20120520>
12. Степанюк Р. Л. Криміналістичні особливості предмета злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства // Теорія та практика криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах: Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції: В 2-х ч. — К. : НАВСУ, 2001. — Ч. 1. — С. 87-89.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. — 9-те вид., переробл. та допов. — К. : Юридична думка, 2012. — 1316 с.
14. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. — 5-те вид., допов. — Х. : Право, 2013. — Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. — 2013. — 1040 с.

УДК 343.91(477)+343.974 (477)

Черней В.В., к.ю.н., доцент

Організаційні засади забезпечення безпеки на ринку небанківських фінансових послуг

У статті розглянуті головні напрями забезпечення безпеки на ринку небанківських фінансових послуг. Зазначається, що організаційні засади забезпечення безпеки на ринку небанківських фінансових послуг необхідно здійснювати в умовах тісної співпраці та взаємодії Нацкомфінпослуг та небанківських фінансових установ, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності небанківського фінансового сектору.

Ключові слова: небанківська фінансова установа, контроль, нагляд, фінансові послуги, безпека, ринок фінансових послуг.

В статье рассмотрены основные направления обеспечения безопасности на рынке небанковских финансовых услуг. Отмечается, что организационные основы обеспечения безопасности на рынке небанковских финансовых услуг необходимо осуществлять в условиях тесного сотрудничества и взаимодействия Нацкомфинуслуг и небанковских финансовых учреждений, направленной на обеспечение конкурентоспособности небанковского финансового сектора.

Ключевые слова: небанковская кредитная организация, контроль, надзор, финансовые услуги, безопасность, рынок финансовых услуг.

Summary. The article describes the main lines of security software on the market of non-bank financial services. Reported that the organizational principles of security on the market of non-bank financial services should be carried out in close cooperation and interaction Natskomfinposlul and non-bank financial institutions, aimed at ensuring the competitiveness of non-bank financial sector.

Keywords: bank financial institution, control, supervision, financial services, security, financial services market.

Актуальність теми. Основним спеціальним уповноваженим органом виконавчої влади, що наділений регулюванням та наглядом за діяльністю ринку небанківських

фінансових послуг виступає на сьогоднішній день Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) [1]. Відповідно Нацкомфінпослуг і розробляє ряд регуляторних актів, що спрямовані на забезпечення належного функціонування ринку небанківських фінансових послуг.

Виклад основного матеріалу: враховуючи сучасні зміни на світовому ринку фінансових послуг, необхідністю адаптації вимог Директив ЄС і відображення їх в національному законодавстві, організаційні засади забезпечення безпеки на ринку небанківських фінансових послуг направлені на:

- обов'язкове ведення інформацій про суб'єктів ринку;
- встановлення єдиного підходу до регулювання правовідносин пов'язаних з ліцензуванням конкретних видів діяльності;
- визначення порядку правонаступництва за укладеними договорами;
- аналіз діяльності учасників ринку: аналіз капіталу, зобов'язань, резервів, дохідності, ліквідності та інших основних показників діяльності ринку;
- встановлення прозорості щодо діяльності складових ринку небанківських фінансових послуг;
- формування механізму захисту клієнтів на даному ринку та посилення довіри серед них, надання якісних послуг;
- постійний фінансовий моніторинг;
- вироблення типових програм підвищення кваліфікації для кадрів фінансових установ та постійний контроль за проходженням даного напрямку роботи та прийняття підсумкового екзамену Нацкомфінпослуг.

Виконання завдання щодо підвищення якості фінансових послуг, які надають небанківські фінансові установи, необхідно здійснювати з точки зору потреб потенційних клієнтів. Суб'єктами, які забезпечуватимуть виконання цього завдання, повинні бути небанківські фінансові установи і Нацкомфінпослуг.

Досягти високого рівня надання фінансових послуг небанківські фінансові установи можуть завдяки [2]:

- збільшенню швидкості обслуговування клієнтів небанківської фінансової установи;
- забезпеченню якості (повноти, характеру) та комплексності надання інформації і консультацій щодо особливостей, переваг та економічних характеристик фінансової послуги;
- терміновості та своєчасності здійсненню фінансової операції;
- професійності та кваліфікованості персоналу, відсутності помилок при обслуговуванні клієнта і оформленні фінансової операції;
- особливості режиму роботи небанківської фінансової установи, зорієнтованого на потреби потенційних клієнтів;
- індивідуальному підходу до потреб клієнтів;
- повноти, надійності та своєчасності виконання взятих на себе зобов'язань тощо.

Якість небанківських фінансових послуг забезпечується ефективністю внутрішніх робочих процесів, рівнем мотивації робітників, продуктивністю праці, рівнем витрат на виправлення помилок та іншими критеріями, що виникають при наданні фінансових послуг. Дані вимоги повинні бути враховані при формуванні стратегії розвитку небанківської фінансової установи.

У більшості випадків надання якісної послуги залежить від кваліфікованості та професіоналізму працівників небанківської фінансової установи. В даному випадку можна перейняти досвід вітчизняних банків та зарубіжних фінансових установ щодо

використання методу «таємного клієнта», що сприятиме формуванню професійних навичок працівників небанківських установ.

Даний метод дасть можливість сформулювати основні проблеми і недоліки при обслуговуванні клієнтів в роботі небанківської фінансової установи, розкрити пріоритетні напрями подальшої роботи щодо підвищення якості наданих послуг, оцінити сильні і слабкі сторони працівників, а також викласти принципові підходи та напрямки підвищення кваліфікації працівників.

Підготовка професійних і кваліфікованих працівників небанківських фінансових установ частково входить і до компетенції Нацкомфінпослуг. Зокрема, в даному напрямку здійснено перші кроки щодо вироблення Типових програм підвищення кваліфікації керівників і головних бухгалтерів фінансових установ та їх реалізація на практиці, але необхідно і розширити даний напрям роботи [3]:

- ввести обов'язкову атестацію працівників щодо відповідності до займаних ними посад і напрямів діяльності небанківських фінансових установ: страхування, недержавне пенсійне забезпечення, здійснення кредитних та депозитних операцій, операцій із цінними паперами тощо;

- ініціювати створення напрямів підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах відповідно до потреб, які сформовані на ринку фінансових послуг і відповідають вимогам до персоналу небанківських фінансових установ (спеціалісти з недержавного пенсійного забезпечення, страхування, роботи з цінними паперами, спеціалістів із лізингу та факторингу);

- ініціювати та організувати «круглі столи», конференції, семінари, прес-конференції на теми розвитку небанківського фінансового сектору та окремих видів небанківських фінансових установ із залученням до проведення цих заходів провідних спеціалістів галузі, науковців потенційних інвесторів та клієнтів.

Серед багатьох факторів, які характеризують діяльності небанківських фінансових установ (економічних, правових, організаційних, кадрових тощо), особливе місце належить психологічному чинникові довіри населення. На сьогоднішній день спостерігається тенденція зменшення довіри з боку українців державі, фінансовим установам, тому свої кошти бояться передавати фінансовим посередникам. Їм необхідні гарантії, повага до себе як до клієнта та впевненість, що держава захистить їхні особисті збереження, якщо в роботі фінансової установи будуть допущені помилки.

Дане питання є досить складним, адже довіра населення країни виступає у двох аспектах, а саме, довіра до національної валюти та довіра до небанківських фінансових установ. Не надання належної уваги даному питанню може істотно загальмувати розвиток ринку фінансових послуг уже найближчим часом.

Довіра щодо національних грошей зобов'язана формуватися, передусім, на засадах макроекономічної політики, яку готують уряд та Національний банк України. Адже з високим рівнем довіри загальмовуються процеси доларизації заощаджень, відбувається похвалення капіталізації доходів населення, зростає попит на гроші та пропозиція грошей і капіталів на фінансовому ринку, росте ресурсна база фінансових посередників.

Тільки за відповідної довіри до гривні можна наблизити вирішення проблеми, як демонетизація економіки країни. А це, у свою чергу, сприятиме прискоренню капіталізації банківських і небанківських фінансових установ, збільшення їх фінансового потенціалу, а також зниження вартості послуг для клієнтів.

Довіра до небанківських фінансових установ, хоч і взаємопов'язана з довірою до

національної грошової одиниці, проте її можна розглядати як самостійний фактор впливу на ефективність фінансово-посередницької діяльності.

Сьогодні в Україні ключовим питанням діяльності фінансового ринку є низький рівень участі грошових коштів населення у формуванні ресурсної бази фінансових посередників, всупереч значному росту доходів населення [4].

Із наочного прикладу зарубіжних країн можна зробити висновок, що домашні господарства часто виступають єдиним продавцем грошових коштів на фінансовому ринку. За їх рахунок додатково фінансуються і усі інші сектори економіки, зокрема, підприємства, центральні та місцеві органи влади, фінансові установи тощо.

На формування доходів населення основними чинниками, що негативно впливають на збільшення заощаджень населення та на їх участь у розвитку фінансового ринку, є [4]:

- низький рівень оплати праці та розрив між розміром середньомісячної зарплати і прожиткового мінімуму населення;

- надмірно високий рівень диференціації населення за грошовими доходами.

Позитивне відношення українського населення до небанківських фінансових установ формується не лише на основі вищезгаданих проблем, а й відсутністю власної історії створення їх в Україні упродовж останнього століття. Незадовільна репутація небанківських фінансових установ, зокрема, інвестиційних і недержавних пенсійних фондів, щодо збереження коштів населення спричинена перш за все повільними темпами роботи уряду щодо прийняття основних нормативних актів, які б регулювали їх роботу, що й призвело до їх або бездіяльності, або до випадків шахрайства в цих закладах. Тому одним із першочергових завдань Нацкомфінпослуг повинно бути формування цілісного комплексу нормативних документів, які б регулювали всі сфери діяльності небанківських фінансових установ і сприяли росту їх конкурентоспроможності на фінансовому ринку. Зокрема, відповідно до Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки та Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», Нацкомфінпослуг розроблено та поступово втілюється Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», де одним із напрямів роботи є постійне удосконалення чинного законодавства та внесення пропозицій до комітетів Верховної Ради України. Однак багато із запланованих заходів залишаються не реалізованими [5].

Вирішення питання формування довіри до небанківських фінансових установ потребує розроблення і виконання спеціальних державних програм, в яких мають бути відображені механізми розв'язання таких проблемних питань: введення конкретних форм відповідальності урядових структур за прийняття управлінських рішень, реалізація яких порушує права власності суб'єктів господарювання та населення; підвищення відповідальності посадових осіб, працівників фінансових установ, інших суб'єктів фінансового ринку, дії яких знижують фінансову стійкість і економічну надійність керованих ними установ; підвищення вимог до рівня капіталізації суб'єктів ринку фінансових послуг, у тому числі й до небанківських фінансових установ; забезпечення прозорості у формуванні та використанні грошових потоків, які формуються за рахунок коштів інвесторів та клієнтів; ведення нових форм державного гарантування стосовно захисту прав споживачів фінансових послуг своєчасному та повному отриманню ними цих послуг [2]. Першим кроком на даному шляху стало прийняття Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках

фінансових послуг на 2012-2017 роки, де передбачено поточні та перспективні плани щодо вирішення питання зміцнення довіри населення країни до фінансових установ та формування фінансової обізнаності серед пропонованих фінансових послуг [6].

На ринках фінансових послуг в Україні помічається низький рівень інформаційної прозорості. Фінансові установи, що надають фінансові послуги не подають повної, достовірної, доступної та порівняльної інформації про вартість і умови надання таких послуг, супроводжуваних з ними ризики та переваги, в той же час як споживачі фінансових послуг стараються маніпулювати інформацією про власний фінансово-майновий стан та зобов'язання фінансового характеру з метою отримання таких послуг або уникнення пов'язаної з ними майнової відповідальності.

Крім того, результати проведених в Україні соціологічних досліджень свідчать про низький рівень фінансової грамотності та обізнаності громадян, які змушені самостійно здобувати знання щодо фінансових установ та послуг, що ними надаються. Іноді фінансові установи використовують загальний низький рівень обізнаності населення щодо фінансових послуг для перекидання більшості всіх ризиків надання таких послуг на їх споживачів, що призвело до негативного ставлення населення до фінансових ринків та їх професійних учасників, недовіри до фінансових установ, небажання використовувати їх як інструмент забезпечення збереження заощаджень та підвищення рівня добробуту [6].

У населення країни спостерігається низький рівень володіння базовими основами фінансових знань і загальною інформацією про свої права та обов'язки як споживачів фінансових послуг. Найменш освіченими є соціально незахищені категорії населення, зокрема пенсіонери. Разом з тим вік, рівень освіти чи доходу не є головними чинниками, що впливають на рівень фінансової грамотності споживачів фінансових послуг.

З метою забезпечення ефективного функціонування і розвитку небанківських фінансових установ процес офіційного регулювання розкриття інформації повинен гарантувати її чітко, вичерпно та своєчасне відтворення. Рівень практичної корисності інформації, що публікується, зобов'язаний бути достатнім настільки, щоб існуючі та потенційні користувачі змогли проаналізувати ефективність процесу управління установою, а також якість її фінансово-господарської діяльності.

Інформаційна система про небанківські фінансові установи повинна відповідати таким принципам [6]: доступності (інвестори та акціонери небанківських установ чи учасники кредитних спілок, потенційні споживачі без затримок і ускладнень повинні одержувати всю інформацію, що розкривається); відкритості (розповсюджувати інформацію через систему Інтернет і засоби масової інформації); чіткості (статутні та інші внутрішні документи компанії повинні містити чіткі формулювання); повноти (базуватися на проголошенні відкритості інформаційної сфери та етичності дій усіх учасників фінансового ринку); об'єднаності (опиратись на підтримку з боку держави та юридичне поле, яке б вказувало на відповідальність не тільки за відмови в наданні інформації, а й у разі несвоєчасного її подання).

За роки незалежності України навколо діяльності небанківських фінансових установ існував помітний інформаційний вакуум. Тому першочерговими завданнями Нацкомфінпослуг згідно Національного плану дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 - 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» повинно бути: удосконалення роботи та більш оперативного наповнення інформацією офіційного веб-сайта Нацком-

фінпослуг; модернізація його структури, введення нових рубрик і розділів, направлених на інформування населення про роботу конкретних небанківських фінансових установ, результатів аудиторських перевірок і можливих рейтингових оцінок.

Нацкомфінпослуг зобов'язаний забезпечувати зацікавленим особам вільний доступ до інформації про ринок небанківських фінансових послуг і його учасників, а також створити атмосферу довіри як серед учасників ринку, так і серед потенційних інвесторів та споживачів. Причому подання інформації повинно бути зрозумілим, суттєвим і своєчасним.

Відповідно отримання більш повної і своєчасної одержуваної інформації, то менша ймовірність помилки, а, отже, і ризику фінансової операції. Нацкомфінпослуг необхідно визначити на законодавчому рівні вимоги до відповідного інформування споживачів перед укладенням договорів про надання небанківських фінансових послуг і до достовірності інформації, що розміщується в рекламі небанківських фінансових послуг, а також установити додаткові вимоги до захисту персональних даних споживачів із формулюванням відповідальності за їх порушення, а також до поділу інвесторів на кваліфікованих і некваліфікованих, підготувати державну цільову програму інформування громадськості про роботу небанківських фінансових установ і ризику та переваги, пов'язані з наданням небанківських фінансових послуг, вдосконалити нормативно-правову базу щодо розкриття інформації небанківськими фінансовими установами, у тому числі відповідно до міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

Висновки. Отже, учасники ринку фінансових послуг отримають чітке уявлення про реальну діяльність небанківських фінансових установ. А також поруч з цим постає проблема макроекономічного характеру, що вимагає впровадження нових механізмів управління ринком небанківських фінансових послуг на базі опрацювання активної державної політики, направленої на забезпечення конкурентоспроможності фінансових послуг на внутрішніх і зовнішніх ринках. Загалом, організаційні засади забезпечення безпеки на ринку небанківських фінансових послуг необхідно здійснювати в умовах тісної співпраці та взаємодії Нацкомфінпослуг та небанківських фінансових установ, спрямованої на забезпечення конкурентоспроможності небанківського фінансового сектору з позиції підвищення якості послуг, які вони надають, формування довіри до них з боку потенційних інвесторів і клієнтів, розширення сфери їх діяльності, що також в майбутньому допоможе втілити один із важливих принципів міжнародного регулювання ринку небанківських послуг – створення незалежного від гілок влади єдиного регулюючого органу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III: зі змінами та доповненнями від 01.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/conv/page1> ; Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : Указ Президента України від 23 листопада 2011 року 1070/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011/conv/page>.

2. Сідельник О. П. Позиціонування небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг як фактор підвищення їх конкурентоспроможності / О. П. Сідельник // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. - № 2 (11). – С. 237-241.

3. Підсумки роботи Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/smi/>.

4. НРА «Рюрік» «Аналітичний огляд ринку небанківських фінансових послуг України за I півріччя

2012 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/pop_banks_ll_kv_2012.pdf.

5. Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава": Указ Президента України від 12 березня 2013 року № 128/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>.

6. Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2012 р. № 867-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-%D1%80/conv>; Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III : зі змінами та доповненнями від 01.01.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14/conv/page1>; Положення про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг : Указ Президента України від 23 листопада 2011 року 1070/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1070/2011/conv/page>.

УДК 347.73

Ханова Р.Ф., здобувач кафедри фінансового права
НУ Державної податкової служби України

Щодо особливостей законодавчого закріплення пені як способу забезпечення виконання податкового обов'язку

В статті автор розкриває зміст, особливості та процедурні аспекти використання такого способу забезпечення виконання податкового обов'язку платниками податків як пеня. При цьому детально аналізуються особливості процедурного забезпечення використання такого способу та виділення особливих випадків щодо нарахування пені.

Ключові слова: податковий обов'язок; способи забезпечення виконання податкового обов'язку; пеня; строки нарахування пені.

В статье автор раскрывает содержание, особенности и процедурные аспекты использования такого способа обеспечения исполнения налоговой обязанности налогоплательщиками как пеня. При этом детально анализируются особенности процедурного обеспечения его использования и выделение особых случаев по начислению пени.

Ключевые слова: налоговый долг, способы обеспечения исполнения налогового долга; пеня; сроки начисления пени.

The author reveals the content, features and procedural aspects of the use of this method of enforcement of tax obligations by taxpayers as a penalty. In this case, a detailed analysis of the procedural features to ensure its use and allocation of special cases to accrue interest.

Keywords: tax debt, ways to enforce the tax debt, penalties, interest accrual period.

Актуальність теми. Повна та своєчасна сплата податків і зборів є однією з умов поступового розвитку цивілізованої держави та економіки. Незважаючи на відверту важливість зазначеного твердження, мають місце випадки порушення норм податкового законодавства, пов'язані, зокрема, із простроченням сплати податків і